

Uporaba modre galice naj bi torej preprečevala obe težavi, ki čebelarjem povzročata toliko skrbi, dela in škode.

Če danes razmišljamo o čebelarjenju pri nas, pa tudi v sosednjih državah, ugotavljamo, da so se razmere močno spremenile – žal, ne na bolje,

temveč na slabše. Vzroka za to sta predvsem dva: prvi je nedvomno povezan s spremembo okolja in zmanjševanjem ali izginevanjem določenih pašnih okolij, drugi pa so čebelje bolezni, med katerimi je bila do nedavnega varoza prava šiba božja.

(nadaljevanje prihodnjic)

Izkušnje naših čebelarjev

SIVKA (*Lavándula angustifólla Mill.*)

IVAN KRAJNC

Sivka, imenujejo jo tudi kofendl, lavendél, sivač, spiknada, je pritlikav grmiček, visok do 40 cm. Lubje se sivki, imenovani tudi lavanda, navadno lupi. Vejice so največkrat štirioglate in imajo ozke, podolgovate, sivozelene liste, ki so spodaj žlezavi. Cvetni poganjki prerastejo listne, modri do sivovijolični cvetovi so v klasu, podobnem socvetju. Cveti in vsa rastlina značilno dišijo in imajo nekoliko grenak okus.

Sivka je razširjena v Sredozemlju in na Kanarskih otokih. Imamo okrog 20 vrst in križancev sivke. Rada ima tople in sončne predele okrog morja. Imamo pa tudi nekatere vrste, ki uspevajo v notranjih pokrajinah evropske celine. Gojijo jo predvsem zaradi pridobivanja eteričnega olja, ki ga uporabljajo v kozmetiki in zdravilstvu.

V kraje nekdanje Jugoslavije je sivka prišla iz Francije. Povečini raste na otoku Hvar, kjer je zelo razširjena in je postala tudi dober vir dohodkov za tamkajšnje prebivalstvo. Nekateri navdušeni čebelarji so skušali sivko razširiti v druge obmorske kraje, vendar jim to ni uspelo. V Slovensko Primorje je sivko z otoka Hvara prinesel čebelar Andrej Vodopivec iz Volčje Drage. Sivko je nasadil v vrtu, tako da je iz nje vzgojil tudi seme za nadaljnje razmnoževanje v okolici Brestovice pri Komnu. Tam je hotel nasaditi nekaj hektarjev sivke. Kot čebelar na mestu bi imel tam tri paše, in sicer na akaciji, na roju in na sivki. Jeseni pa je na Krasu tudi precej žepka. Zelo pogost je roj, tako da so iz njega izdelovali kakovostne bičevnike. Ob ugodnem vre-

menu pa zamedil kot akacija. Na žalost pa je ta pošteni in delavni mož zbolel, tako da je njegova zamisel sredi dela propadla. Sivko razmnožujemo s semenom in podtaknjenci. Mlade poganjke je treba avgusta posaditi v lončke. Ko se dobro zakoreninijo, jih pozno jeseni ali zgodaj spomladi presadimo na stalno mesto 40 do 50 cm narazen. To je veliko delo, ki ga posameznik ne more opraviti sam. Na Hvaru je to uspelo, ker so rastlino množično razmnoževali za pridobivanje rožnega olja po francoskem vzorcu.

Sivka cveti julija in avgusta, in sicer približno 30 dni. Slabo vreme lahko cvetenje nekoliko skrajša. Sivko imamo za najbolj medovito rastlino, kar jih poznamo. Kadar jo pred cvetenjem dobro namoči dež in če je vreme nato lepo, lahko pokaže tehtnica do 50 kg na panj. Dnevni donosi dosega navadno do 6 kg. Ob slabih letinah dobi čebelar na sivki 15 do 20 kg medu na panj. Do zdaj ne poznamo leta, ko na sivki ne bi bilo bere. Zaradi tega čebelarji množično vozijo čebele na sivko na Hvar.

Da bi si lažje predstavljali, koliko je vredna sivka za čebelarje na Hvaru, lahko navedemo, da so samo 1974. leta naložili približno 20 vagonov sivkinega medu na ladje. Koliko pa so ga prepeljali čebelarji sami! Pozimi istega leta so čebele na Hvaru nabrale 35 vagonov rožmarinovega medu. To je bil torej pravi Eldorado za tiste čebelarje, ki so svoje čebele pasli na Hvaru. Kolika škoda, dragi čebelarji, da do danes

sivke nismo razmnožili po Dalmaciji, otokih, Primorju in v Istri. Še najbolj pa občutimo, da sivke nimamo tudi na našem slovenskem Krasu. Francozi so to storili. Sivko so prinesli s Kanarskih otokov. Južne dele Francije obrašča veliko sivke, zato francoski čebelarji iz cele Francije po kostanjevi paši čebele množično prepeljejo na jug na sivko. Tedaj pride do pravcatih »malih vojn« med čebelarji za boljša stojišča, saj jo imajo za eno najzanesljivejših čebeljih paš.

Poleg nenavadno dobrega medenja pa ima sivka tudi slabo stran, ker kljub najboljši paši matice povsem prenehajo zalegati, čebele pa na tej paši vedno povsem oslabijo. Panji so polni medu, zalege in čebel pa v njih skoraj ni. Sivka torej odlično medi, peloda pa nima. V času paše na sivki na Hvaru ni druge rastline, ki bi dajala cvetni prah, zato zaradi pomanjkanja peloda zalega izgine. Nekateri čebelarji pomanjkanje zalege pripisujejo njenemu omamnemu vonju, češ da ta vonj škoduje zalegi. To pa ni res, ker ni izmeta odmrlih žerk. Tudi čebelarji, ki pripeljejo čebele s cvetnim prahom, npr. s kostanja, imajo v času medenja sivke dovolj zaleženih satov, domači čebelarji, ki v panjih nimajo peloda, pa nimajo zalege.

Sivkin med je svetlo rumen, bister in prozoren. Ima močan vonj po sivki, dober, vendar nekoliko preoster okus. Nekateri potrošniki ga ne marajo, ker spominja na parum. Uvrščajo pa ga med boljše vrste medu. Sivka se je na Hvaru razširila kot poldivja rastlina. Računajo, da čebele na hektarju naberejo od 12 do 15 kg medu.

Zdravilni deli rastline so cvetje, listi pa tudi vsa cvetoča zel. Največ sivkinega olja ima cvetje, in sicer tik preden se odpre.

Zdravilne snovi in učinkovine so eterično olje, linalilblutirat z estri, valerianat, nerol, kumarin, glikozid, saponin, smola, čreslovine in grenčina. Posušena sivka ima več dišavnih snovi kot zelena. Proti severu dišavnost rastline pojema.

Zdravilnost: V lekarništvu uvrščajo sivkino cvetje med aromatične zeli. Z destilacijo dobijo iz cvetov parum sivkin cvet in zelo hlapno sivkino olje. Olje dodajo

Velike površine sivke so na otoku Hvaru, kjer natočijo tudi največ tega aromatičnega medu. Foto: F. Šivic

Hoffmanovemu balzamu, znani kolonjski vodi, in cvetu za rane.

Sivka deluje proti krčem, je nekoliko dražljiva in poživljajoča. Uporabljamo jo pri napenjanju, migreni, nezavesti, omotici in drugem, kot čaj ali za vtiranje. Kneipp je bil privrženec te zdravilne zeli in je predpisoval 2-krat na dan po 5 kapljic sivkinega olja na sladkorju za dober tek, proti napenjanju, proti navalu krvi v glavo, proti omotici in slabosti. Sivka deluje tudi znatno pomirjujoče in dobrodejno na počutje. Po najnovejših dognanjih sivkino olje močno mrtviči klice, to pa opravičuje večjo uporabo tega olja pri vseh prebavnih motnjah, ki so v zvezi z gnitjem in vrenjem v črevesju.

Iz starih zeliščarskih knjig in ljudskega zdravilstva vemo, da sivka de dobro želodcu in maternici, odpravlja napenjanje, odvaja seč in pospešuje mesečno perilo. Zelo primerna je pri zlatenici, ker čisti jetra. V začetku vodenice priporočajo sivkin čaj, ki mu dodajo nekaj janeža in ščepec cime-

ta. Za bolezní možganov in živcev je priporočljivo nekaj dni zapored po požirkih piti po 1/8 litra posebne pijače. Dobijo jo tako, da sivko polijejo z vročim belim vinom.

Ta pijača pomaga tudi pri bolezenski zaspanosti, pri krčih, božjasti in kapi z ohromitvijo ter drhtenju udov. Če hrome ude, predel srca, senca in prizadete ude natrejo z žganjem, v katerem so namakali rastlino v cvetju, poživljajoč učinek ne izostane, posebno če je bolnik nagnjen h kapi. Z zavrelkom sveže sivke si umivajo glavo, saj se menda okrepi živčevje. Topla kopel s sivkinim zavrelkom je poživljajoča in osvežujoča. Tisti, ki jih muči nespečnost, pijejo čaj iz mešanice sivkinih cvetov, baldrijanove korenine, cvetov zdravilnega jergliča in šentjanževke. Za eno skodelico preliva vzamejo zvrhano čajno žličko mešanice, pijejo pa jo po požirkih pred spanjem.

Bolniki z živčnim utripanjem srca, koliko, migreno, nevrstenijo, histerijo in pri nagnjenju k omedlevici pijejo po požirkih tri skodelice čaja iz sivkinih cvetov na dan. Za eno skodelico čaja vzamejo 1 čajno žličko cvetov, nato pa preliv pustijo stati 2 do 3 minute. Naglušnemu pa sveži sok nakapajo v uho.

Čebelarji iz Primorja naj v svoji okolici sadijo sivko, zlato rozgo in rožmarin. Imamo velikanske površine neobdelanega kraškega sveta, na katerem bi se v kratkem času lahko pasle čebele. Vsi čebelarji, ki se že pripravljate, da boste vozili čebele na škržata v Vipavsko dolino in še kam, orga-

nizirajte se, prispevajte vsak nekaj, pa se bo naš Kras hitro spremenil v slovenski čebelarski Eldorado. Čaka vas stotine hektarjev golega sveta. Stoletje smo vozili čebele v primorske kraje sosednje republike, vendar tam nismo pustili niti dlake, da bi se paša izboljšala. Vsaj zdaj se zganimo in si posteljimo boljše. Drugega pač ne kaže. Evropa nam ne bo dala paše – tja lahko prodamo le dobro blago. Tudi naše organizacije in kmetijstva se to še kako tiče. Kras rabi malo denarja, veliko pridnih rok in dosti vode, zato pa so potrebna zajetja meteorne vode. Poleti na Primorskem usahnejo vsi viri vode, zato je treba vodo v cisternah voziti na domove. Ta voda pa je draga. V hrvaški Istri so zgorele čebele. Domači čebelar se je moral umakniti, ker so mu tuje čebele ropale panje in popile več sto litrov kupljene vode. Ko je umaknil svoje čebele, so prevažalčeve čebele množično vdirale v stanovanja vaščanov. Temperatura +38 °C je posušila travo in listje je padalo z dreves. Kaj je tam počelo 180 panjev čebel? Končno je ponoči zagorelo. Požar so gasili gasilci iz vseh krajev, saj je veter ogrožal gozdove na 100 km daleč. Šele tretji dan sta prišla dva gospodarja in hodila z revolverjem po vasi, vendar ni pomagalo nič. Čebel in prevažalcev ni bilo več. Dragi čebelarji, z domačini se pred prihodom pogovorimo in odpeljimo pravočasno. Ko v naravi vse vene od vročine, preneha vsako medenje in takrat domačin, tudi če bi rad, ne more pomagati.

OBNOVA PANJEV

Inž. JOŽE BABNIK

Vsaka žival ima svoje bivališče. Tudi čebelja družina si poišče svoje, to pa jo ščiti pred vremenskimi vplivi. V ta namen je tudi človek-čebelar priredil čebelam primerno bivališče in ga poimenoval panj. Izbira tega bivališča je bila včasih bolj naravna, včasih pa manj. Včasih je bila prilagojena lažjemu delu čebelarja, včasih pa zahtevam čebel.

Če imamo pred seboj naš najpogostejši tip čebeljega panja, imenovanega na kratko AŽ panj, moramo priznati, da je ta tip panja

kombinacija praktičnega ljubiteljskega panja in da ima poleg številnih dobrih lastnosti tudi nekaj slabih.

Po podatkih Kmetijskega inštituta Slovenije je bilo ob sestavi pašnega katastra leta 1989 v Sloveniji skupaj 191.000 čebeljih panjev, od teh je bilo naseljenih 136.000. Približno 29 odstotkov – 55.000 panjev – je bilo tedaj praznih. To pa je velik mrtev kapital, hkrati pa tudi zmanjerenje negospodarnosti našega čebelarstva.

Če pogledamo panj kot osnovno sred-